

Blogg og wiki i arbeid med barnelitteratur i lærerutdanningen

Integrering av digital kompetanse i norskfaget

Vibeke Bjarnø og Eva Michaelsen

Innledning

Den norske læreplanen *Kunnskapsløftet* (Kunnskapsdepartementet 2006) har ambisiøse mål for bruk av IKT i alle fag og på alle trinn i grunnskolen. Å kunne bruke digitale verktøy er en grunnleggende ferdighet på lik linje med ferdigheter i å kunne lese, skrive, regne og uttrykke seg muntlig. Flere forskningsrapporter viser imidlertid at grunnskolen fortsatt har en vei å gå for å realisere målene (Arnseth et al. 2007; Haugnæss et al. 2008; Berge et al. 2009; Hansen 2009; Vavik et al. 2010). Rapportene viser at norske kommuner har investert i infrastruktur og datamaskiner i skolen, men grunnskolen ligger langt etter videregående skole når det gjelder å ta i bruk IKT i faglig og pedagogisk arbeid. Det er også store forskjeller mellom lærerutdanningsinstitusjoner når det gjelder opplæring og trening i bruk av IKT i undervisning (Breivik et al. 2009).

Forskningen aktualiserer behovet for en innsats på feltet *integrering av digital kompetanse i fag* i lærerutdanning og skole. To hovedfaktorer peker seg ut som spesielt viktige for vellykket integrering av IKT i faglig og fagdidaktisk arbeid: *systematisk ledelse* og *lærernes kompetanse og beredskap*. I utviklingsprosjektet som presenteres i denne artikkelen, er det den siste faktoren som vies oppmerksomhet. I et videreutdanningsstudium ved Høgskolen i Oslo (HiO) 2009/2010 ønsket vi å undersøke på hvilken måte internettbaserte verktøy kunne understøtte grunnskolelæreres arbeid med barnelitteratur i norskfaget, samtidig som lærernes digitale kompetanse ble styrket.

I artikkelen presenterer vi først det konkrete utviklingsprosjektet og bakgrunnen for dette. Deretter følger en kort redegjørelse for teoretiske og metodiske perspektiver som ligger til grunn for valg av tilnærming i prosjektet. Videre analyseres resultater fra spørreundersøkelse og intervju. På bakgrunn av resultatene diskuterer vi i hvilken grad prosjektet har bidratt til å stimulere studentene til å ta i bruk ny teknologi i egen undervisningspraksis, og hvordan vi kan bygge på erfaringene i de nye grunnskolelærerutdanningene¹.

¹ Lærerutdanningsreform i Norge fra høsten 2010, se Kunnskapsdepartementet under <http://www.regjeringen.no>

Bokomtaler på blogg og wiki

På et videreutdanningsstudium i lesing for lærere på grunnskolens barnetrinn ble blogg og wiki prøvd ut i studentenes arbeid med barnelitteratur. Det var i alt 33 deltakere på kurset. Utprøvingen var et samarbeid mellom Norskseksjonen og Seksjon for digital kompetanse ved lærerutdanningen på HiO. Studentene skrev omtaler av skjønnlitterære bøker for barn på en felles klasseblogg og av sakprosa for barn på en felles klassewiki. Gjennom de to nettressursene hadde studentene mulighet til å få kunnskap om et stort antall nyere barnebøker uten å måtte lese alle bøkene selv. På denne måten kan utdanningssektoren dra nytte av den delingskulturen som karakteriserer web 2.0-verktøy, og som er en sentral del av moderne kommunikasjon (Hoem 2009a). Web 2.0 er i utviklingsprosjektet forstått som en betegnelse på nye deltakerdrevne, interaktive nettjenester (Bjarnø et al. 2009).

En *blogg*, eller en *weblog*, som ordet er utledet fra, er en oppdatert internettside hvor én eller flere forfattere kan publisere innlegg (Greczanik 2007). Innleggene publiseres i omvendt kronologisk rekkefølge, slik at det siste innlegget ligger øverst på forsiden. Innleggene kan kategoriseres og få ”merkelapper”, slik at det er lett å finne fram til temaer det er skrevet om på bloggen. En kommentarfunksjon lar lesere kommentere andres innlegg. I mange bloggverktøy har man i tillegg mulighet til å opprette *sider*, samt inkludere søkefunksjoner. Dette gjør det enkelt å organisere og finne fram til ulik informasjon. En *wiki* er en eller flere nettsider laget med det mål å gi lesere muligheten til å bidra med og endre på innhold (Wikipedia, 10.01.2011).

Alle studentene som deltok i prosjektet var praktiserende grunnskolelærere og kunne derfor teste ut ny kunnskap og nye arbeidsmåter i egen skolepraksis. Hensikten med prosjektet var å styrke studentenes kompetanse i å integrere IKT i egen undervisning og samtidig øke deres kunnskap om nyere barne- og ungdomslitteratur. Vi ønsket å finne ut om bruk av blogg og wiki for å presentere og diskutere nylig utgitte bøker for barn, ville gi studentene økt læringsutbytte og forsterke deres beredskap til å ta i bruk IKT på nye måter i norskfaget ute i skolen. Problemstillingene som ble formulert i starten av prosjektet var:

- I hvilken grad kan blogg og wiki som digitale arenaer stimulere studentenes egen tekstproduksjon og samhandling om tekster?
- Hvilket av de to web 2.0-verktøyene finner studentene mest egnet i arbeid med omtaler av barnelitteratur?
- Motiverer arbeidet med bokomtaler på blogg og wiki i studiet studentene til å ta i bruk ny teknologi i egen klasseromspraksis?

Analyse av innsamlede data viser at utprøvingen har bidratt til å innføre en ny dimensjon knyttet til teknologibruk for et flertall av videreutdanningsstudentene.

Bakgrunn

Dagens barn og unge har svært god tilgang til og kunnskap om bruk av digitale medier og annen teknologi, noe som gir dem en lav brukerterskel og et godt utgangspunkt for læring (Medietilsynet 2010). Uformell bruk av IKT er imidlertid noe annet enn bruk av IKT i læringsøyemed. Skolen har ansvar for at alle gis like muligheter til å mestre digitale verktøy og må derfor sørge for tid, undervisning og læringsstøtte for å redusere forskjeller mellom barn med og uten IKT-kompetanse hjemme. Dette er en stor utfordring for skolemyndigheter, skoleeiere og lærere, og for lærerutdanningen.

Tidligere erfaring med bruk av IKT i lærerutdanning viser at det ofte ikke er nok å ha lært noe ferdighetsorientert. Kunnskapene og ferdighetene blir ikke nødvendigvis brukt i egen praksis. I *Ballastprosjektet*² ble nyutdannede lærere som har hatt 30 studiepoeng med IKT og læring integrert i sine studiefag, intervjuet (Bjarnø & Gjølstad 2009). Flertallet av informantene hadde ikke stor tilbøyelighet til å ta i bruk IKT på nye områder utover det de selv hadde erfart i sin utdanning eller fått tips om av kollegaer. Flere poengterte at det også var vanskelig å få gode kollegatips og dele erfaringer, da mange skoler hadde mangelfull digital kompetanse. Det kan derfor være et poeng å legge til rette for et tett samarbeid med praksisskolene i de nye grunnskolelærerutdanningene, slik at studentene får prøvd ut teknologi med elever mens de er under utdanning.

Mange lærerstudenter er fortrolige med å bruke en læringsplattform som Fronter når de starter på studiet. En slik plattform har mange fordeler, spesielt når det gjelder publisering av stoff som ikke skal ut i offentligheten. Læringsplattformer preges imidlertid av lite transparens, og kanskje nettopp derfor inspirerer de ikke like mye til kreativ tekstsaking. Å bruke åpne løsninger i studiet kan gi studentene opplevelse av å publisere for offentligheten i større grad, noe som kan virke motiverende i seg selv (Hoem 2009b).

Et vesentlig aspekt knyttet til lærerprofesjonalitet er den kritiske vurderingen av innhold og arbeidsmåter i undervisningen. Ved bruk av åpne web 2.0 - løsninger i skolen, kommer elevene ut ”i verden” og er utsatt for påvirkning fra kommersielle aktører (Skaar 2009). Læreren og skolen bør vurdere mulige negative virkninger av teknologibruken. En viktig oppgave for skolen består i å lære opp elevene til å ha en kritisk holdning til informasjonsflommen de møter på Internett og gi dem gode nok verktøy til å vurdere ulike teksters kvalitet.

I norskfaget er utvikling av elevenes *literacy* sentralt. Det handler om kyndighet til å orientere seg og kommunisere i en verden som er preget av stadige endringer når det gjelder hvordan mennesker utnytter ulike skriftlige og

² BALLAST Bruk Av ikt fra Lærerutdanning til Læring og Arbeidspraksis i Skole over Tid
<https://memex.hio.no/wiki/prosjekter/ballast>

visuelle systemer til å kommunisere og handle (Barton 2007). Å kunne lese og skrive er avgjørende for læring i alle fag. Skolen skal stimulere til utvikling av lese- og skrive lyst og gode lese- og skrivevaner (Kunnskapsdepartementet 2006). God litteraturformidling er vesentlig i dette arbeidet. For eksempel uttrykker elever som deltar i et ”bokbadprosjekt”, at de ofte blir inspirert til å lese bøker som noen har presentert i klassen (Bueie et al. 2010). Vi vet at lystlesing har innvirkning på elevenes leseferdigheter, jf. PIRLS 2006³ (Begnum et al. 2007). Lesestimulering og litteraturformidling er derfor et sentralt element for å få barna ”heftet” på lesing. Det fordrer at lærere har kjennskap til og kan vurdere nyere barne- og ungdomslitteratur.

Studentene som deltok i prosjektet hadde svært liten eller ingen erfaring med web 2.0. Som grunnskolelærere hadde de imidlertid lest mange ulike bøker for barn/ungdom, både skjønnlitteratur og sakprosa, og kunne bruke denne kunnskapen i det praktiske arbeidet med bokomtalene på blogg og wiki.

Praksisfellesskap

Synet på læring som sosial praksis, eller "situated learning" (Lave & Wenger 2003), impliserer en teori om at selv om læring og kunnskapsutvikling primært finner sted hos enkeltindivider, skjer læringen og kunnskapsutviklingen i stor grad gjennom individenes samhandling med hverandre i praksisfellesskap innenfor en gitt kontekst. Bloggen og wikien var tenkt å fungere som et praksisfellesskap, både i forbindelse med utveksling av informasjon om og vurdering av litteratur for barn, og i forbindelse med studentenes egen læringsprosess knyttet til det å utvikle kunnskap om og ta i bruk web 2.0. Gjennom en slik åpen kommunikasjon som blogg- og wikiverktøyet gir mulighet til, kan lærerstudentene få impulser, utvikle innsikt og kunnskap og diskutere opplevde utfordringer og erfaringer med medstudenter og faglærere.

Säljö (2001) beskriver kunnskap som en ressursbase man gjør bruk av for å løse problemer og håndtere praktiske situasjoner og samhandlingssituasjoner på en hensiktsmessig måte. Det innebærer også å kunne avgjøre hvilken forståelse og hvilke ferdigheter som er relevante i sammenhengen innenfor de rammene der læringen foregår og skal brukes. Dette er et sentralt aspekt når studentene prøver ut nye verktøy i arbeidet med barnelitteratur. Deltakelse i prosjektet skulle sette lærerne i stand til å gjennomføre tilsvarende opplegg med egne elever. For å velge læringsaktiviteter som passer for den aktuelle elevgruppa, må de kunne gjøre bruk av den nye kunnskapen til å begrunne sine valg.

³ Progress in International Reading Literacy Study. Internasjonal undersøkelse som måler leseferdighetene til elever på fjerde trinn. Undersøkelsen gjennomføres hvert femte år. Norge har deltatt i 2001 og 2006. Neste undersøkelse er i 2011.

Digital dannelse

Mange skoleklasser, spesielt i videregående skole, eksperimenterer med web 2.0 i norskfaget og i andre fag (Otnes 2009). At det elevene skriver blir publisert umiddelbart på blogg eller wiki, kan virke som en ekstra motivasjonsfaktor.

Bruk av blogg/wiki kan brukes til å tematisere kildekritikk og etiske spørsmål knyttet til nettpublisering. Samtaler omkring ulike aspekter knyttet til lesing og skriving på nett, som mottakerbevissthet, sjanger, informasjonssøk, grader av offentlighet og ”nettikette”, vil kunne oppleves mer relevant for elever som allerede er inne i arbeidet med å skrive og publisere tekster på nett. Dette kan bidra til utvikling av elevenes digitale dannelse, som blant annet handler om å tilegne seg innsikt i hvordan den digitale teknologien innvirker på hvert enkelt menneske og på måten vi forholder oss til omverdenen på. Det innebærer også refleksjon rundt konsekvensene av den digitale utviklingen (Erstad 2005).

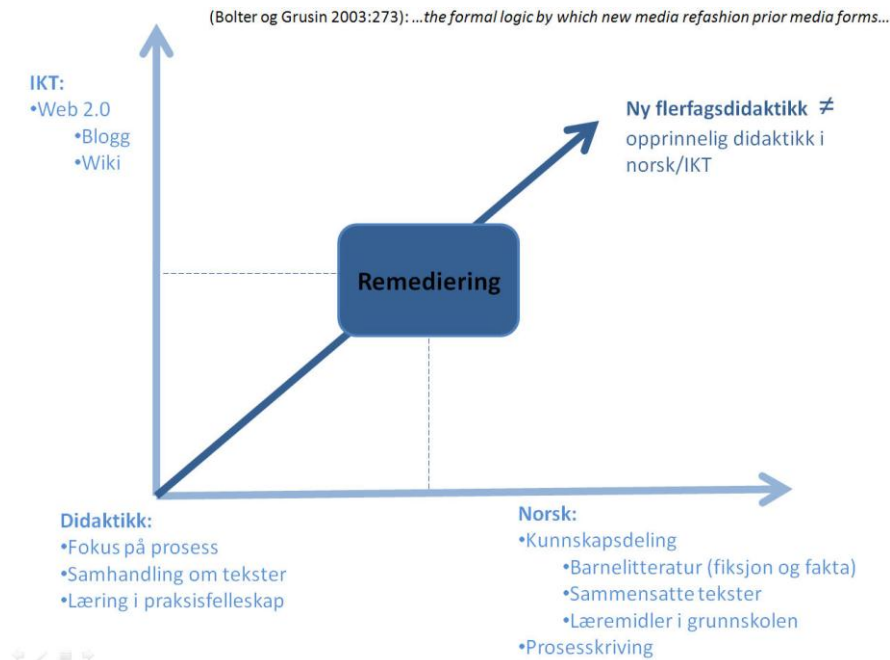
Remediering

Prosjektet er et eksempel på hvordan man ved hjelp av fagsamarbeid på tvers av seksjoner kan øke integreringen og den pedagogiske bruken av IKT i lærerutdanning. Hovedmålet var å få erfaring med hvordan digitale ferdigheter kan utvikles innenfor en norskfaglig kontekst. En annen viktig målsetning var å utvikle et tettere samarbeid mellom to fagseksjoner. Vi anser det som viktig at IKT tas i bruk i skolefagene på en måte som inspirerer til innovasjon og kreativitet, ikke bare til oppøvelse av praktiske ferdigheter. Vi bruker *remediering* av eksisterende praksis til dette.

Remediering er en prosess hvor innhold, struktur og tilhørende handlinger som er knyttet til et etablert sett av medier og formater, blir omarbeidet og videreutviklet. Det er ikke snakk om å overføre eller oversette et format fra et medium til et annet. Det foregår en omarbeiding og tilpasning ved at en tar utgangspunkt i den foregående formen for å tilpasse seg etablerte praksiser og krav, samtidig som en utvikler nye. I denne prosessen kan programmer, programvare og annet være redskaper for remediering av læringsrettede og medierte samtaler (Høivik 2005).

Avdeling for lærerutdanning og internasjonale studier ved HiO er organisert i enfaglige seksjoner. I arbeidsprosessen har vi krysset over en kulturell og organisatorisk grense. Gjennom et tett samarbeid mellom en norsk- og en IKT-didaktiker har vi gjennomført en *transitions and boundary crossing*, som aktivitetsteorien kaller det (Engeström 2000). Selv om det å krysse over kulturelle grenser i en organisasjon der ulike faggrupper er involvert, kan være vanskelig, legger det til rette for organisatorisk læring og nyutvikling. Helt konkret dreier dette seg om at fagfolk med ulik teoretisk og praktisk bakgrunn

samarbeider om å utvikle en ny flerfagsdidaktikk (se figur 1). Siden remediering av eksisterende læringspraksis har vært et av prosjektets målsetninger, må det å ha tatt i bruk web 2.0 i arbeid med bokomtaler ha tilført et nytt element, sammenlignet med tidligere arbeid med bokomtaler i norskstudiet.

Figur 1: Et remedierende møte mellom en norsk- og en IKT-didaktiker

Datamateriale og metodisk tilnærming

Ved studiestart fikk studentene opplæring i bruk av blogg og wiki. De ble oppfordret til å lese nyere barnelitteratur og til å skrive bokomtaler etter en oppgitt mal for å dele leseerfaringene med medstudenter. Hver student la ut omtaler av fem skjønnlitterære bøker som innlegg på bloggen og omtaler av to faktabøker for barn og tre lærebøker for selvvalgt årstrinn på wikien.

Utviklingsprosjektet er aksjonsrettet, og for å søke svar på forskningsspørsmålene er metodetriangulering benyttet (Grønmo 1982). Å innhente informasjon gjennom et variert datagrunnlag har bevisst vært en av drivkreftene i vekslingen mellom refleksjon og handling. Analysen av det innsamlede materialet gir grunnlag for videreutvikling av det tverrfaglige samarbeidet i de nye grunnskolelærerutdanningene.

Tekstene studentene har produsert på bloggen og wikien (bokomtaler og diskusjonsinnlegg), er en del av datamaterialet. I tillegg er data samlet inn gjennom en spørreundersøkelse og et gruppeintervju, og det er disse dataene som i hovedsak blir analysert her. Observasjoner og tekstanalyse er benyttet til å tilpasse og videreutvikle arbeidet underveis.

Spørreundersøkelsen, hvor 32 av 33 studenter har svart, ble gjennomført da bloggen og wikien var brukt i to måneder. Med utgangspunkt i

spørreundersøkelsen, og med tanke på å dokumentere studentenes egne erfaringer fra praksis, ble tre studenter plukket ut til et gruppeintervju. Studentene er valgt ut blant de tilsynelatende mest IKT-erfarne, i tillegg til at de, etter å ha møtt web 2.0 gjennom studiet, enten har prøvd det ut eller planlegger å prøve det i egen skolepraksis.

Vi vil hevde at dataenes validitet, dataenes relevans for problemstillingen, er tilfredsstillende, da det gjennom hele prosessen har blitt stilt spørsmål til alle involverte om konkret bruk av verktøyene, samt at det er stilt en del overordnede spørsmål rettet mot å få fram studentenes helhetlige oppfatning av bruk av web 2.0 i studentarbeid og i arbeid med elever. Når det gjelder dataenes pålitelighet for problemstillingen, deres reliabilitet, styrkes den av at så mange av de involverte studentene har uttalt seg (Hellevik 1991). En feilkilde i forhold til reliabiliteten kan være at noen studenter ikke har brukt verktøyene i så stor grad, og at de derfor har svart på et noe tynt grunnlag. En annen mulig feilkilde knyttet til analysen, er at lærerne som underviste på studiet var mer erfarne i bruk av blogg ved prosjektstart, noe som kan ha påvirket entusiasmen i opplæringa, samt klarheten i presentasjonen av verktøyet. Validitet og reliabilitet har vært noe annet i dette praksisnære utviklingsprosjektet enn i andre mer kvantitative undersøkelser, der en er ute etter å forklare et visst fenomen. I et forskningsbasert utviklingsarbeid vil det å framskaffe materiale for å få ideer og inspirasjon til nyutvikling og endring være det sentrale, ikke nødvendigvis en generalisering (Bjarnø 2008). For å teste ut noe kvalitativt nytt, behøver ikke et flertall støtte ideen. Det er viktigere at en klarer å identifisere ulike behov og ønsker, for deretter å kunne teste ut ulike tilnærminger.

Resultater og diskusjon

I denne delen presenteres og diskuteres resultater fra spørreundersøkelsen. Annet datamateriale blir trukket inn underveis der det er relevant.

Studentenes IKT-ferdigheter: Studentene rapporterte i stor grad å ha gode IKT-ferdigheter før studiestart. Så mange som 91 % sier de har *Gode ferdigheter* eller *Noe ferdigheter*. Det er kun 9 % som sier de har *Lite ferdigheter*. Når vi går litt mer i dybden av hvilken type IKT-erfaring studentene hadde, kommer det fram at flertallet i stor grad har brukt tekstbehandler til skriving og Internett til informasjonssøk. Så mange som 77 % har brukt et LMS (læringsmiljøsystem) i enten *Stor grad* eller *Noen grad*. Når vi ser på svarene knyttet til bruk av blogg og wiki, har studentene så å si ingen erfaring før studiestart. 84 % har aldri benyttet et bloggverktøy, 13 % sier de har benyttet blogg i liten grad, og bare 3 % sier i noen grad. Det er ingen på studiet som har brukt blogg i stor grad. Bruken av wikiverktøy før studiestart er ennå mindre enn for blogg. Det er 93 % som ikke har benyttet wiki, 7 % har brukt det i liten grad. Studentgruppa anser seg som nokså IKT-kompetente, men erfaringene ligger på mer grunnleggende

ferdigheter som bruk av tekstbehandler og internettsøk. Bruk av blogg og wiki i arbeid med bokomtaler kan derfor sies å være med på å innføre en ny dimensjon i disse studentenes erfaring med bruk av teknologi.

Bruk av bokblogg i studiet: Studentene ble spurt om hvilken nytte de så av blogg til å dele kunnskap om nyere barnelitteratur. Så mange som 59 % hadde hatt middels nytte av bokbloggen i sitt arbeid. Ytterligere 25 % har hatt stor nytte, mens 16 % hadde hatt liten nytte. Det er ingen som oppgir at de ikke har hatt noe nytte av bokbloggen. Studentene som svarte at de hadde middels eller stor nytte av bokbloggen i eget arbeid, har begrunnet det med at det er morsomt og inspirerende å lese om nyere barnelitteratur, og at dette er en enkel måte å få oversikt over nyere barnelitteratur. De bruker bloggen til å finne fram til tips om bøker som passer for egne elever. Flere løfter fram hjelpen de får til å vurdere bøker generelt, blant annet at de kan lese andres vurderinger av bøker for aktuelle klassetrinn. Studentene påpeker også at bloggen kan brukes for å vekke leselyst både for en selv og elever. Noen uttalelser fra informanter som sier de har hatt middels eller stor grad av nytte av bloggen:

Man kan gå inn på bloggen og finne bøker som passer til et bestemt tema, elevgruppe ol.

Godt innblikk i mange bøker jeg selv ikke har lest. Kan få et raskt overblikk over hva som fins av nyere litteratur.

Det er fint å kunne lese hva andre med lærerbakgrunn mener om bøker. Jeg kan bruke bloggen som en ressurs til å hjelpe elever til å velge bøker.

Noen ble inspirert og tok teknologien i bruk med egne elever umiddelbart:

Jeg synes det er morsomt å blogge og lage wiki. Har laget egen blogg og egen wiki i løpet av dette studieåret. Ser stor nytte for elever å bruke dette i skolearbeidet.

Noen av de som sier de har hatt liten eller ingen nytte av bloggen i eget arbeid, oppgir mangel på tid som en viktig faktor.

Bruk av bokwiki i studiet: Studentene ble spurt om de syntes det var nyttig å bruke wiki til kunnskapsdeling og diskusjon i arbeidet med omtaler av nyere lærebøker og sakprosa for barn. 25 % av studentene hevder å ha hatt *Stor nytte*, 56 % *Middels nytte* og 19 % *Liten nytte* av wikien i arbeidet med bokomtalenene. Ingen av studentene har svart at de ikke ser noen nytte av slik kunnskapsdeling. I utgangspunktet innbyr wikien etter vår mening i større grad enn bloggen til samtekstproduksjon og diskusjon, da det ligger i wiki-sjangerens egenart at ulike forfattere kan redigere og videreutvikle hverandres tekster. Flere av studentene som svarte at de ser stor eller middels nytte av å dele omtaler på wikien og ha mulighet til diskusjon, utdyper det blant annet med at det er enkelt å skaffe seg oversikt over nye bøker uten selv å måtte dra på biblioteket. De understreker også at det er nyttig å lese om andres erfaringer med læreverkene eller fagtekstene for barn. Videre synes studentene at arbeidet var faglig utviklende i forhold til å vurdere bøker for undervisningsformål. På tidspunktet for

spørreundersøkelsen hadde ikke wikien blitt tatt i bruk i utstrakt grad til diskusjon selv om studentene så potensialet:

Spesielt nyttig dersom det kunne utviklet seg til å bli et diskusjonsforum.

(...) gir erfaring med å mene noe skriftlig uten at det er for høye krav til form og innhold.

Flere studenter kommenterer muligheter for bruk av wiki i arbeid med egne elever, blant annet som motivasjonsfaktor for å øke lese- og skrivelysten. Noen peker på muligheten til å velge ut bøker som passer godt til egne elever. Studentene argumenterer i stor grad likt uavhengig av om de uttaler seg om blogg eller wiki. Spesielt synes de at det å få kunnskap om et stort antall nyere bøker for barn uten å måtte lese alle selv, er svært nyttig. 19 % av studentene svarte at de ser liten nytte av bokwikien. Begrunnelsene viser at studentene ser mangel på tid som avgjørende, ikke nødvendigvis teknologien som sådan. Siden det ikke tar mer tid å lese bokomtaler i en wiki enn i andre medier og andre steder på Internett, og det å skrive i en wiki ikke er mer tidkrevende enn i et hvilket som helst ordinært tekstbehandlingsprogram, tolker vi det slik at mangel på tid til å sette seg inn i wikiteknologien her har vært utslagsgivende for svarene.

Blogg med egne elever: Et viktig mål med prosjektet har vært å øke studentenes kompetanse med hensyn til å integrere IKT i det ordinære faglige arbeidet i egne klasser og å øke deres beredskap til å ta i bruk ny teknologi i undervisningen. Ett av spørsmålene som ble stilt, var derfor om studentene bruker eller har tenkt å bruke blogg med egne elever. 25 % svarte bekreftende at de ville bruke blogg med egne elever, mens så mange som 59 % svarte "kanskje". Det var 16 % som ikke hadde tenkt å ta denne type teknologi i bruk i egen undervisning. Det er interessant at et klart flertall ser mulighetene ved en blogg i arbeid med litteratur, til tross for svært liten erfaring før prosjektet. En student har allerede tatt i bruk blogg med egne elever, og forteller følgende i gruppeintervjuet:

Jeg kunne ingenting om blogg, jeg har aldri brukt det verken privat eller i skolen, men gjennom å bruke det i egen klasse, ser jeg at det er nyttig i studiet. (...) . . . jeg synes det har vært veldig spennende og utrolig motiverende for elevene.

De som ikke ønsker å ta i bruk blogg med egne elever, begrunner det med rammefaktorer som elevenes unge alder, for få datamaskiner på skolen og mangel på egen kompetanse. 26 studenter som svarte *ja* eller *kanskje*, har beskrevet hva de bruker eller har tenkt å bruke blogg til med egne elever. De aller fleste nevner bokomtaler som det mest aktuelle temaet. En av informantene i spørreundersøkelsen skriver følgende:

Vil bruke det slik vi har gjort med bokomtaler. Dette kan inspirere elevene til å lese bøker andre anbefaler + at det er motiverende å legge ut for elevene.

Oppsummerende kan det sies at studentene først og fremst ser mulighetene som springer ut av egne erfaringer med bokbloggen i studiet, men flere peker på nye mulige bruksområder. Det at informantene i utvalget til daglig arbeider i skolen, gir dem en større mulighet til å identifisere aktuelle bruksområder enn studenter med mindre grad av praksiserfaring.

Foretrekker studentene blogg eller wiki? Vi var interessert i å finne ut hvilket av de to verktøyene som egnet seg best i arbeidet med omtaler av barnelitteratur og litterære diskusjoner. I utgangspunktet var begge faglærerne begeistret for blogg, men underveis i prosjektet fikk vi erfaring med at wikiteknologi passer best hvis det er ønskelig å videreutvikle bokomtaler som allerede er publisert, spesielt hvis mer enn en forfatter skal være involvert. Strukturen i en wiki kan også gjøre det enklere å organisere faglige diskusjoner knyttet til publiserte innlegg.

50 % av studentene svarte at de foretrakk blogg i arbeid med omtaler av skjønnlitteratur og fagtekster for barn. Bare 13 % svarte at de foretrakk wiki. For 37 % av studentene var det ingen forskjell på om de brukte blogg eller wiki. Uavhengig av hva studentene sier de foretrekker, begrunner de det nokså likt med oversiktlig. Flere uttrykker at det er bloggen de har blitt mest kjent med, at den er enklere å kontrollere, og at det trengs færre tastetrykk for å finne fram.

En blogg i rendyrket forstand opptrer som en side med mange innlegg og kommentarer organisert i omvendt kronologisk rekkefølge. En wiki er i større grad organisert ved at det opprettes sider som kan lenkes sammen. Hva hver enkelt foretrekker i arbeid med bokomtaler, vil som vi ser ut av svarene, variere. Hva en foretrekker kan også være påvirket av den enkeltes digitale kompetanse. Liten erfaring med web 2.0 favoriserer muligens en blogg, mens større erfaring og større fokus på hva som gagnar den faglige prosessen, en wiki?

Hvordan ivareta personvern til elever ved bruk av blogg og wiki i skolen? I intervjuet ble personvern diskutert med informantene, blant annet utfordringer ved at elevenes tekster blir offentlige, i hvert fall for klassen og eventuelt for alle elevenes foresatte. Informantene hadde tenkt gjennom problemstillingen, men kommet fram til at det var flere fordeler enn ulemper ved å bruke blogg og wiki med egne elever:

...jeg hadde først tenkt å la elevene kladde, så skulle jeg rette, de skulle skrive om osv. før jeg la det ut. Men etter en stund så tenkte jeg: ”nei, slik kan vi ikke ha det!” Litt av vitsen er at de skal kunne legge ut tekst med en gang. Det var supermotiverende, at det kom ut med en gang. Elevene gikk inn hjemmefra og redigerte og rettet. (...) Man kan kanskje jobbe med holdningen i klassen til dette?... de (elevene) ble litt kritiske til seg selv også. De spurte ”Er det dobbelkonsonant her?””.

Det at man kan velge om en blogg eller en wiki skal være offentlig eller ikke, gir mulighet til å holde omverdenen ute. Hos de fleste av blogg- og wikitilbyderne kan man opprette sider som er passordbeskyttet. Nettikette og

nettrett er noe skolen må arbeide kontinuerlig med, slik at elevene blir trygge nettbrukere og lærer seg hvilke regler det er hensiktsmessig å følge når en opererer på nettet. Hver klasse bør kanskje også utvikle sine egne nettrettregler?

Avslutning

Med de forbehold som er nevnt i det foregående, vil vi hevde at både blogg og wiki egner seg godt som publiserings- og kommunikasjonsverktøy i lærerutdanning og skole, og som et konkret utgangspunkt for å gi studenter og elever innsikt i og kunnskap om opphavsrett, kildekritikk, nettrett og nettikette. Å kunne bruke digitale verktøy er i grunnskolens norskfag en viktig og nødvendig ferdighet for å mestre nye tekstformer og ulike uttrykksmåter. Utviklingen på det digitale området skjer raskt, og lærere må holde seg faglig oppdatert. Datamaskiner og Internett kan brukes til mer enn tekstbehandling og arbeid med digitale læringsressurser. Lærerstudenter må få konkret kunnskap om og erfaring med digitale verktøy for publisering og kommunikasjon. På denne bakgrunnen videreføres samarbeidet mellom norsk og IKT i de nye grunnskolelærerutdanningene ved Høgskolen i Oslo.

Litteratur

- Arnseth, Hans Christian, et al. (2007). *ITU Monitor 2007. Skolens digitale tilstand 2007*. Universitetsforlaget.
- Barton, David (2007). *Literacy: an introduction to the ecology of written language*. . Blackwell, 2nd edition
- Begnum, Anne Charlotte et al. (2007). *PIRLS. Norske elevers leseinnsats og leseferdigheter. Resultater for fjerde og femte trinn i den internasjonale studien PIRLS 2006*. Lesesenteret, Universitetet i Stavanger.
- Berge, Ola, et al. (2009). *ITU Monitor 2009*. Universitetet i Oslo
- Bjarnø, Vibeke, et al. (2009). *DidIKTikk. Digital kompetanse i praktisk undervisning*. 2. utgave. Fagbokforlaget.
- Bjarnø, Vibeke., & Gjølstad, Eli. (2009). "Nyutdannede lærere med IKT integrert i grunnutdanninga" I: *Bruke, forstå, undervise. BALLAST Bruk Av IKT fra Lærerutdanning til Læring og Arbeidspraksis i Skole over Tid*. Høgskolen i Oslo.
- Bjarnø, Vibeke (2008). *Oslomodellen: Integrering av IKT i allmennlærerutdanninga med vekt på flerfagsdidaktikk*. Oslo: HiO-rapport nr. 8.
- Bolter, Jay David, & Grusin, Richard (2002). *Remediation. Understanding New Media*. MIT Press, New ed.
- Bueie, Agnete, Michaelsen, Eva, & Pihl, Joron (2010). "Bruk av blogg i norskfaget – om lesing og skriving, skolebibliotek og læringsprosesser". *FoU i Praksis 2009. Rapport fra konferanse om praksisrettet FoU i lærerutdanning*. Tapir Akademisk Forlag.
- Breivik, Jens, et al. (2009). *Digitale utfordringer i høyere utdanning. Norgesuniversitetets IKT-monitor*. Norgesuniversitetets skriftserie nr. 1/2009.

- Engeström, Yrjö (2000). "Activity theory as a framework for analyzing and redesigning work". I *Ergonomics* (Vol. 43, NO 7, pp. 960-974).
- Erstad, Ole (2005). *Digital kompetanse i skolen*. Universitetsforlaget.
- Greczanik, Lisa (2007). *Bloggen møtar undervisningen – konkrete metodiske tips*. Natur og Kultur.
- Grønmo, Sigmund (1982). "Forholdet mellom kvalitative og kvantitative metoder i samfunnsforskningen". I Holter, Harriet, & Kalleberg, Ragnvald: *Kvalitative metoder i samfunnsforskning*. Oslo, Universitetsforlaget.
- Hansen, Tom (2009). *Undersøkelse om digitale læremidler 2009*. Utført for Den Norske Forleggerforening. Synovate
- Haugnæss, Gitte, et al. (2008). *Bare bok gjør ingen klok – om IKT og utdanning*. Delstudie i prosjektet IKT og samfunnsutvikling. Econ Pöyry. R2007-060.
- Hellevik, Ottar (1991). *Forskningsmetode i sosiologi og statsvitenskap*. Universitetsforlaget. 5.utgave.
- Hoem, Jon (2009a). *Personal Publishing Environments*. PhD-avhandling 3:2009, NTNU. URL: <http://infodesign.no/2009/08/personal-publishing-environments-all.htm>
- Hoem, Jon (2009b). "Blogg som åpen læringsplattform". I Haugen, H. (red.): *Læringsmiljø på nett*. Tapir Akademisk Forlag.
- Høivik, Helge (2005). *Fragmenter. Modell og eksempler på brukerstyrt e-læring*. HiO-rapport nr. 22. Høgskolen i Oslo 2005.
- Kunnskapsdepartementet (2006). *Læreplanverket for Kunnskapsløftet*. Nedlastet 9. september 2010 fra <http://www.udir.no/grep>
- Lave, Jean, & Wenger, Etienne (1991). *Situated Learning. Legitimate peripheral participation*. Cambridge University Press.
- Medietilsynet (2010). *Barn og digitale medier 2010*. Rapport: Nedlastet 10.01.11 fra <http://www.medietilsynet.no/no/Tema/Barn-og-unge/Medietilsynets-rapport-om-barn-og-digitale-medier/>
- Otnes, Hildegunn (red.) (2009). *Å være digital i alle fag*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Skaar, Håvard (2009). *Digital media literacy: Children in and out of school*. Ph.D.-thesis: Universitetet i Oslo: Unipub.
- Säljö, Roger (2001). *Læring i praksis. Et sosiokulturelt perspektiv*. Cappelen Akademisk Forlag.
- Vavik, Lars et al. (2010). *Skolefagsundersøkelsen 2009. Utdanning, skolefag og teknologi*. Rapport. Høgskolen Stord/Haugesund 2010
- Wikipedia 2010: Lest 10.09.10 på <http://no.wikipedia.org/wiki/Wiki>

Forfatterpresentasjon

Vibeke Bjarnø og Eva Michaelsen

Vibeke Bjarnø er cand. polit. i sosiologi og senere førstelektor i IKT og læring. Hun arbeider som førstelektor i Seksjon for digital kompetanse ved avdeling for lærerutdanning og internasjonale studier, Høgskolen i Oslo. Bjarnø deltar i forsknings- og utviklingsarbeider retta mot flerfagsdidaktikk og IKT. Det siste året har hovedtyngden av FoU-arbeid vært knytta til to prosjekter: 1) Rubin: Babels tårn - grammatikk og dataspill som inngang til skriving av fagtekst - en studie med fokus på flerspråklighet. 2) Bruk av Web 2.0 som læringsarena i utdanning.

Eva Michaelsen er cand. philol. i nordisk/norskdidaktikk og arbeider som høgskolelektor i norsk på grunnskolelærerutdanningen 1-7 ved avdeling for lærerutdanning og internasjonale studier, Høgskolen i Oslo. Michaelsen deltar i forsknings- og utviklingsprosjektet Multiplisitet, Myndiggjøring og Medborgerskap - inkludering gjennom bruk av biblioteket som læringsarena (2007-2012), der målsettingen er å bidra til utvikling av leseglede og lese- og skrivekyndighet blant elever gjennom samarbeid med biblioteket og utvidet bruk av skjønnlitteratur og faglitteratur i undervisningen. I tillegg samarbeider hun med Vibeke Bjarnø om bruk av Web 2.0 som læringsarena i norskfaget i skole og lærerutdanning.